

2014

Bibel og naturvitenskap

Den første trosartikkel i dag

Ragnar Andersen

10.09.2014

Bibel og naturvitenskap: Den første trosartikkel i dag¹

1. To oppfatninger av virkeligheten, troens og vantroens

Den virkelighetsoppfatning vi som troende mennesker har, er i diamentral motsetning til den materialistiske, som preger den moderne vantro. Motsetningen kan ligge latent, for på det umiddelbare sanseplanet oppfatter troende og vantro de samme tinga og kan tale fredelig om det. Men når det kommer til tolkning av den virkelighet som vi inngår i, blir motsetningen åpenbar. Vi tror på Gud.

Naturen vitner om Gud. Det er sant. Men det menneske som i sitt hjerte er opprørsk mot Gud, er ingen uhildet iakttaker. Spørsmålet om Guds eksistens kan derfor ikke løses endelig på filosofisk vis, uavhengig av Guds åpenbaring i historien. Dersom diskusjonen bare føres ut fra menneskers tanker, står argument mot argument. Selv om vantroen skyldes dårskap i tanke og uforstand i hjerte, som Paulus taler om (Rom. 1,21), tror jo den vantro nettopp at hans dårskap og uforstand er det motsatte. Og for å bruke Blaise Pascals spissformulering: Gud er ikke filosofenes Gud, men Abrahams og Isaks og Jakobs Gud. Men spørsmålet om Guds eksistens faller bort når et lite menneske får med han å gjøre. I Jesus Kristus viser han oss hvem han er. I underet påskemorgen finner troen fast grunn under føttene. I møte med evangeliet erfares den kraft som reiste Jesus opp fra de døde. Med troen

¹ Revidert manuskript til foredrag i FBB Østfold 09. september 2014

som en Guds gave, overbevisning og visshet brer lyset seg over så mye som mennesker ellers ikke skjønner. I Hebr. 11,3 står det nettopp: "Ved tro skjønner vi at verden er kommet i stand ved Guds ord, så det som ses, ikke ble til av det synlige." Akkurat som vi må innse at våre gjerninger ikke kan frelse oss, må vi også innse at vår fornuft ikke kan svare på de største, de høyeste og de djupeste spørsmål. Likevel skal vi gjøre gode gjerninger og bruke vår fornuft. Og akkurat som troen er virksom i kjærlighet, opplyser den også forstanden.

"Ved tro skjønner vi at verden er kommet i stand ved Guds ord, så det som sees, ikke ble til av det synlige." Det er altså ikke innsikt i verdens sammensetning som lar oss forstå dette, men innsikt i Guds ords kraft. Det gjelder en naturvitenskapsmann like mye som et søndagsskolebarn. "For Gud, som bød at lys skulle skinne fram av mørket, han er den som også har latt det skinne i våre hjerter, for at kunnskapen om Guds herlighet i Jesu Kristi åsyn skulle stråle fram fra oss", sier apostelen. (2Kor. 4,6).

I den første trosartikkel bekjenner vi at vi tror på Gud Fader, den allmektige, himmelens og jordens skaper. Det er på en og samme gang å bekjenne troen på den første person i den treenige Gud og å bekjenne troen på Gud som skaper. For som Faderen er allmektig Gud og skaper, er også Sønnen og Ånden det. De var og er alle aktive i skapelsen. Og de er ett.

I den nikenske trosbekjennelsen bekjenner vi at Gud har skapt alt synlig og usynlig. Det er altså også et usynlig skaperverk. Det er en usynlig himmel som ingen naturvitenskap kan utforske, det er et lys som ingen kan komme til, det er myriader på myriader av englevesener. Det er vår tro. Og den er blitt til ved Guds ord. Det er himmel og jord også.

Bibelen lærer oss at alle ting er skapt ved Sønnen og til Sønnen (Kol. 1,16), og verden er skapt slik at Sønnen selv kunne bli inkarnert i den for å frelse oss. Det viser oss menneskets enestående stilling og verd. Alt dette er totalt fremmed for materialisten.

Debatten har gått livlig i avisa Dagen om skapelsen, om Bibelen og naturvitenskapen. Kanskje det var på høy tid. For utviklingslæren eller evolusjonslæren står uhyre sterkt i vår norske intellektuelle andedam, og den oppvoksende slekt blir indoktrinert med den. Særlig alvorlig er det når evolusjonslæren blir brukt til underlag for et livssyn og et menneskesyn som ikke er kristent. Og slik fungerer det for mange i vår kultur. Gudstroen blir bortforklart, og mennesket blir bare et høgrestående dyr. Jeg tror det er naivt å late som dette ikke er noe problem for barn og unge.

2. Skapertroen er den gylne middelvegen mellom panteisme og materialisme

Verden er altså kommet i stand ved Guds ord, så det som sees, ikke er blitt til av det synlige. Dette var høgaktuelt i møte med hedenske myter og filosofisk panteisme, og det er høgaktuelt i møte med vår tids naturvitenskap og materialisme. Den troende trenger verken å gå ut fra at materien er fra evighet - noe som forøvrig tanken ikke makter å forstå -, eller å gå ut fra at materien har oppstått av seg selv - noe som tanken heller ikke makter å forstå. For den vantro er materiens gåte uløselig, men den troende forstår at løsningen er den som Skriften gir oss. "I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden." (1Mos. 1,1) Uavhengig av materiale frambragte Gud verden ved sitt ord. Som det står i Salme 33,9:

- han talte, og det skjedde; han bød, og det stod der.

Panteisten er religiøs og forestiller seg at naturen er guddommelig. Religiøse myter (som det babylonske diktet Enuma Elisj) danner bakgrunn for slike tanker. Ved filosofisk refleksjon omdannes mytene til et panteistisk natursyn der naturens innerste vesen er oververdslig, ja, guddommelig. Materialisten på sin side er religionsløs og forestiller seg at det som kan erfares med sansene, er uavhengig av

noen eller noe utenfor den sansbare verden, ja, at det faktisk er alt som eksisterer. Alt er fysikk og kjemi. Men Bibelen går den gylne middelveg mellom materialisme og panteisme. Verden er ikke blitt til av seg selv, den er heller ikke guddommelig, men den er skapt av Gud og hviler i hans hand. "For i ham er det vi lever og rører oss og er til" (Apg. 17,28).

Det er ingen motsetning mellom troen og den sunne fornuft. Men her hvor fornuften må melde pass, her forstår vi når vi tror. Verden er verken guddommelig eller selvprodusert, men skapt.

3. Skaperverket vitner om Skaperen

Guds evige kraft og guddommelighet er i og for seg usynlig, men Gud synliggjør sin kraft og guddommelighet gjennom sine gjerninger fra verdens skapelse av, slik at menneskene kan skjønne at han er evig i kraft og guddommelighet. Når Paulus minner om dette i Rom. 1,20, er han på linje med Det gamle testamentet og med jødisk misjonsforkynnelse. Naturkreftene vitner om Skaperens styrke, skjønnheten i naturen vitner om hans herlighet. Greske filosofer kunne beundre harmonien og hensiktsmessigheten i naturen og trekke slutning til en guddommelig fornuft som ordner naturen og holder den oppe. Det kan også medisinerstudenter på disseksjonssalen.

Den sunne fornuft trekker slutning fra skapningens storhet til en enda større skaper. I det jødiske skriftet Visdommens bok, kap. 13, klager forfatteren over mennesker som gransker naturen uten å erkjenne Skaperen, og som holder ild, vind og storm, fossende vann og himmellegemer for guder. Slikt er dårskap. Men i disse siste tider er stor dårskap falt over toneangivende intellektuelle. Enda den økede viten om naturens sammensetning burde øke undringen over skaperunderet, prøver en å tolke skaperverket uten Skaperen. Alt blir fysikk og kjemi. Seleksjonen blir

skaper og tilfeldigheten blir skapelsesmiddel. Evolusjonen blir gud og evolusjonisten dens profet. Dårskapen settes i system og blender.

Levende organismer, planter, dyr og mennesker, består av materie som er organisert ved hjelp av energi, og det etter en plan som er innskrevet som biologisk informasjon i DNA-molekylene, som er så viktige kjemiske bestanddeler i arvematerialet. Hvor kommer materien fra? Hvor kommer energien fra? Og hvor kommer informasjonen fra? Bibelen har svar. Naturvitenskapen har det ikke.

Jeg så at en evolusjonist påstod at det er akademisk latskap å forklare biologisk liv med at Gud har skapt. Vi må svare at det er dårskap å forklare biologisk liv uten å tro på Gud som skaper. Naturvitenskapen er ute av stand til å forklare hvor materien, energien og informasjonen kommer fra.

4. Universet, jorda og det biologiske liv

La oss ta et raskt blick på rådende paradigmer eller tenkemåter, som den oppvoksende slekt møter nærmest som noe sjølv sagt. Om universet, jorda og det biologiske liv.

Men jeg er ikke naturvitenskapsmann. Og bær over med meg om jeg nå skulle bli for unyansert når jeg beskriver naturvitenskapelige posisjoner.

Bak oppfatningen om universets tilblivelse og utvikling ligger blant annet Einsteins relativitetsteori og den observasjon at avstanden mellom galakser øker. Kort sagt tenker en seg nå at universet har utvidet seg kontinuerlig fra en eksplosjon for mange milliarder år sia, og noe som da var svært lite og utrolig varmt ekspanderte til noe som i dag er utrolig stort og svært kaldt. Etter "the big bang" dannet det seg etterhvert atomer, gass og støv, konsentrasjon av materie og etterhvert stjerner og galakser. Men mye har en ingen svar på. For eksempel hvordan universet idet hele tatt oppstod, eller om det finnes flere univers.

Det rådende geologiske paradigmet legger til grunn at jorda er langt yngre enn universet, men likevel flere milliarder år gammel. Det forutsetter at de geologiske prosesser betinget av jordskjelv og vulkanutbrudd, flom og erosjon, til alle tider i det store og hele har hatt de samme rammevilkår og har foregått i samme hastighet. Lag har lagt seg oppå lag, og fossile avsetninger etter biologisk liv hjelper med å aldersbestemme de forskjellige lag. Det er derfor nær kontakt mellom geologi og paleontologi, dvs. læren om fossile funn. Radiometrisk datering, dvs. måling av radioaktiv nedbryting, og studier av kontinentaldrift spiller også inn.

Evolusjonsbiologien spiller på lag med det rådende geologiske paradigmet. Biologisk liv antas å være oppstått i form av encellede vesener for fire milliarder år sia, de første pattedyr for rundt 250 millioner år sia, og de første mennesker for 2,5 millioner år sia, mens det fullt utviklede moderne mennesket reknes for å ha kommet for et par hundre tusen år sia. Det er imidlertid ikke fritt for at vekselvirkningen mellom geologi og paleontologi kan gi inntrykk av sirkelbevis.

La meg gå litt nærmere inn på evolusjonslæren.

Darwin kjente ikke arvelovene og visste ikke om mutasjoner, for ikke å snakke om moderne molekylærbiologi. Nydarwinismen, som er rådende i dag, er en syntese av Darwins hypotese om evolusjon gjennom naturlig utvalg og hypotesen om evolusjon ved hjelp av mutasjoner. Med molekylærbiologiens inntog har nydarwinistene måttet utvide syntesen i møte med de gåter som cellens oppbygning og den genetiske kode stiller forskningen overfor.

Noen teologer vil springe til med teistiske tolkninger av evolusjonen. Men nydarwinismen som sådan er ikke interessert i det. Evolusjon oppfattes nemlig som en ikke-styrt prosess. Den nydarwinistiske syntese utgis for å være en teori som på beste vis forklarer de tilgjengelige naturvitenskapelige data, selv om mye altså forblir hypotetisk. Men dette kan ikke vurderes uavhengig av at forskerne i utgangspunktet utelukker å rekne med Gud som skaper.

Utviklingslæren baserer seg på den forutsetning at en urcelle spontant og tilfeldig oppstod av uorganisk materie. Det er i strid med den annen

termodynamiske grunnsetning. Materien kan ikke organisere seg selv til en høyre orden. Også genetik og mutasjonsforskning leverer sterke argument mot utviklingslæren. Levende organismer er utstyrt med en genetisk kode som ikke kan være blitt tilfeldig til. Informasjon oppstår ikke av seg selv. Tenk også på at hver art er programmert for seg og er i dyp forstand et åndsverk. All erfaring viser at artsgrensene er konstante. Og mutasjonsforskningen har vist at mutasjoner i regelen er degenererende, som vann på blekkskrift.

Eksperimentelt og teoretisk stanger evolusjonsbiologien hodet mot veggen. Når det kommer til spørsmålet om universets tilblivelse, spørsmålet om det biologiske livets tilblivelse, spørsmålet om artsdannelse, spørsmålet om genetisk informasjon Det tjener en vitenskapsmann til ære at han åpent og ærlig medgir det.

Vitenskapsteoretisk må en kunne si at naturvitenskaper som prøver å si noe om historien, enten det nå er universets historie, jordklodens historie eller det biologiske livs historie, dermed tar en avstikker fra naturvitenskapenes hovedoppgave, nemlig å undersøke naturen i dag, og dermed tøyer sin kompetanse. En tvinges til å arbeide med flere ukjente faktorer, forutsetningsgrunnlaget blir mer komplisert, og forskeren beveger seg nokså langt fra de eksakte observasjoner til de mer kompliserte tolkninger. Det er viktig med et kritisk blikk på metoder og hypoteser. Og Intelligent Design-bevegelsen og i ennå høyre grad ungjordkreasjonismen har mye å si om dette. Jeg kan ikke skjønne at de dominerende utviklingshistoriske paradigmen i astronomi, geologi og biologi fortjener noen enerådende status.

Naturvitenskapelige paradigmer har blitt skiftet ut og modifisert i forholdsvis raskt tempo. De sannheter som Gud har åpenbart om skaperverket, står som klipper i et fossestryk der verdensbilder og hypoteser strømmer forbi, og av og til slår imot trossannhetene med en tilsynelatende voldsom kraft, men forsvinner ut mot historiens utløp. Vi kan rolig rekne med at dagens rådende paradigmer ikke vil være de siste. En bibeltolkning som vil inngå i ekteskap med dagens naturvitenskap, kan snart bli enke.

Jeg ble glad for at dr. med. Kjell J. Tveter tok et så ettertrykkelig oppgjør med utviklingslæren i boka "Livet – skapelse eller tilfeldighet" (2012). Med stor styrke viser han at en utvikling av livet på jorda fra laverestående til høgestående arter er særdeles usannsynlig ut fra det vi vet om levende organismers celler og DNA. Livet på jord er så komplekst og livets rammevilkår må også være så finstilt at alt peker i retning av at en oververdslig intelligens står bak. Tveter gjør seg til talsmann for en naturvitenskapelig retning som utfordrer nydarwinismen og hevder Intelligent Design (ID). Den har i Norge fått et uttrykk i foreningen Origo.

Enkelt oppsummert hevder altså ID-bevegelsen at livet på jorda ikke kan forklares av tilfeldigheter og makroevolusjon, dvs. en utvikling fra laverestående til høgestående arter. Mikroevolusjon, dvs. en differensiering innenfor en art er noe annet, det skjer i naturen, og det er kjent fra husdyravl og hagebruk. Men det skjer ikke overganger til en helt ny art. Det må stå en skaper bak, som har skapt organisk liv, hvert etter sitt slag, for å si det med skapelsesberetningen i 1Mos. 1. Som naturvitenskapelig opposisjon tar ID-bevegelsen i og for seg ikke mål av seg til å kunne si hva eller hvem skaperen er. Det henger visstnok også sammen med at USA har forbud mot å beskrive Gud som skaper i skolens naturfagundervisning. Men jeg tenker at teologer skal glede seg over en slik naturvitenskapelig motkultur, i stedet for å løpe etter nydarwinistene med harmoniseringsforsøk som de kanskje ikke engang spør etter. ID-forskere går til studiet av naturen uten å utelukke at en skaper står bak, slik materialistisk innstilte nydarwinister derimot gjør, og som resultat av sine observasjoner slutter ID-forskerne at det må finnes en skaper.

Nylig har de tre yngre forfatterne Andreas Årikstad, Jogeir Lianes og Johan Samuel Årikstad-Nielsen gitt ut den "ungkreasjonistiske" boka "Skapelse og/eller evolusjon – Hva sier Bibelen?" (2014). Mens ID-bevegelsen synes å nøye seg med å argumentere mot tilfeldigheter og makroevolusjon og fastholde at det må stå en skaper bak universet og de mange forskjellige levende arter, opererer ungjordkreasjonismen med et helt motkulturelt forskningsparadigme. Det er bygd på lesning av den bibelske urhistorie. Et paradigme med særlig tre premisser:

skapelse, syndefall og vannflom. Ungjordkreasjonistene – og internasjonalt teller de ikke bare amatører, men også naturvitenskapsmenn - fastholder ikke bare at verden er skapt, men også at jorda kom under nye vilkår etter syndefallet, og at vannflommen satte svært omfattende spor. Organisasjonene Answers in Genesis og Creation Ministries International er et uttrykk for denne retningen. Og foreningen Genesis i Sverige. De utfordrer den "uniformalistiske" tenkningen, som legger til grunn at fysiske og kjemiske rammevilkår da biologisk liv ble til, var de samme som i dag. Ungjordkreasjonistene bestrider at radiometriske dateringer kan bevise de lange tidsrom. Naturvitenskapelig er nok mye av ungjordkreasjonistenes modeller ganske hypotetiske – i det minste foreløpig, og det brukes naturligvis mot dem for alt det er verd. Og aller mest går nok kritikken på at ungjordkreasjonistene i utgangspunktet arbeider ut fra den forutsetning at de egentlig har svaret som de argumenterer for. Men jeg synes det er forfriskende at de ser ut til å være så blottet for all berøringsangst mellom teologi og naturvitenskap. I diametral motsetning til dominerende forskningsparadigmer legger altså ungjordkreasjonismen til grunn at Guds åpenbaring i Bibelen gir oss bestemte forutsetninger for å tolke naturen.

Bibel og naturvitenskap. Ja, hvor står vi? Det er faser i naturvitenskapen, og vi må forholde oss til dagens situasjon. Men jeg tror også det er viktig å ha et idehistorisk overblikk.

Slik sett er utviklingslæren et typisk 1800-tallsprodukt. Darwinismen, marxismen og den liberale teologi fra siste halvdel av det 19. århundret er tre alen av samme stykke, som alle forutsetter Hegels evolusjonistiske filosofi. Som naturvitenskapelig hypotese står utviklingslæren svakt både teoretisk og eksperimentelt. Men som forklaringsmodell er den utrolig populær og står utrolig sterkt både hos vitenskapsmenn og andre. Den gjelder derfor som teori, ikke som hypotese. Og som underlag for et menneskesyn og et livssyn som ikke er kristent, er den uhyre farlig. Mange har dessverre anvendt utviklingslæren mot Bibelens skapelsesberetning, mot den kristne gudstro og mot det kristne menneskesyn. Det viser at utviklingslæren er dødsfarlig. Konsekvenser av et darwinistisk menneskesyn

kan for eksempel bli nazistenes raselære og tanker om gradert menneskeverd for det ufødte barnet, gasskammer og fosterdrap.

5. Hva sier Bibelen?

Ettersom moderne naturvitenskap vokste fram, ble spenningen i forhold til den tradisjonelle bibeltolkningen tydelig. Fra teologisk side og i kirkelige miljø har det vært forskjellige reaksjoner. Frontforkorting, tilpasning, harmoniseringsforsøk, kritikk av forutsetninger og metode i naturvitenskapen, avvisning av rådende naturvitenskapelige paradigmer, utforming av naturvitenskap i lys av den bibelske åpenbaringen.

En frontforkorting og tilpasning der en fastholder at Gud har skapt verden, men kanskje overlater all diskusjon om hvordan det er skjedd, til naturvitenskapene og så tolker evolusjonen som et Guds under.

Harmoniseringsforsøk der en tolker den bibelske skapelsesberetningen i lys av de rådende naturvitenskapelige paradigmer, og f. eks. leser utvikling fra planteriket opp til mennesket inn i teksten og tolker skapelsesdagene som lange perioder på millioner og milliarder av år.

Kritikk av forutsetninger og metode i naturvitenskapen er et vitenskapsteoretisk og fagkritisk arbeid som kan skje innenfor en felles forståelsesramme, der skillet mellom fakta og tolkninger i naturvitenskapen blir klarere og tolkninger settes under debatt. Slik avviste f. eks. teologen Ivar P. Seierstad utviklingslæren i boka "Skapelsesberetningen og naturvitenskapen" i 1946.

Både ut fra en slik kritikk og ut fra en religiøs overbevisning kan en avvise et rådende naturvitenskapelig paradigme. Og en kan som ungjordkreasjonismen utforme alternative tolkninger av de naturvitenskapelige data. ID-bevegelsen går et skritt i samme retning.

Mange vil nok slå seg til ro med at det er inntrådt en avspenning og en våpenhvile mellom en naturvitenskap som er kommet ut av puberteten og erkjenner at den ikke kan svare på de grunnleggende spørsmål, og en form for historisk-kritisk teologi som ikke tar skapelsesberetningen bokstavelig, men skiller mellom fortellerens verdensbilde og tekstens budskap. Men er ikke det å ta saken for lettvint? Jeg mener det. Det har sin interesse å se hvordan Luther går til teksten i kommentaren til Første Mosebok. Han skiller ikke mellom et tidsbestemt verdensbilde og et budskap som er for alle tider. Men han legger til grunn at teksten i alle detaljer taler rett om den skapte verden, det gjelder også når han ikke vet hva han skal forstå ved vannet over hvelvingen, som er omtalt i 1Mos. 1. Ære være ungjordkreasjonistene som i vår tid søker å vise at de naturvitenskapelige data kan tolkes i overensstemmelse med Bibelens ord. Men også Bibelens ord kan noen ganger tolkes forskjellig. Derfor kan mennesker med samme tillit til Bibelen ha ulike oppfatninger om f. eks. skapelsesdagens lengde, om dagene i skapelsesuka er vanlige dager eller lange perioder. Det kan ikke være rett å bruke tolkningen av dette som test på bibeltroskap. Det er og blir et tolkningsspørsmål. Tanker, fornuftige overveielser om slike ting må være tollfrie, mener jeg. Og en må kunne lytte til hverandre med respekt. Tolkninger kan diskuteres. Guds ord står fast. Den første artikkel står grensevakt mot hedenskap og ateisme.

Det er viktig å fastholde at Gud er vår skaper, at det er prinsipiell forskjell på mennesker og dyr, og at Bibelen er troverdig.

Og urhistorien i Første Moseboks elleve første kapitler er grunnleggende for en teologisk forståelse av verden, av mennesket og av frelseshistorien.

Vi kan gjerne enes om at Bibelen ikke er lærebok i naturvitenskap. Derav følger: Teologien blander seg ikke i det spesifikt naturvitenskapelige i naturvitenskapen.

Men Bibelen lærer oss om Gud som skaper og verden og oss mennesker som skaperverk. Derav følger: Teologien setter grenser for hvilken helhetsoppfatning naturvitenskapelige data kan plasseres i.

Jeg tror at dette kan sies på flere måter. I Gud er det vi lever og rører oss og er til, som Paulus sier (Apg. 17,28). Himlene og himlenes himler rommer ikke Gud (1Kong. 8,27), men Gud har hele universet i si hand. Den sansbare, den immanente virkelighet, som naturvitenskapen studerer, hviler i den usynlige, transcendent virkelighet, som vi bare kan si noe om fordi Gud har åpenbart det for oss. Men denne transcendent virkeligheten gjennomtrenger den immanente. For meg er det da viktig at det ikke er vanntette skott mellom kristentroen og naturvitenskapen. Naturvitenskapsmannen kan ikke bekjenne den første trosartikkel i kirken om søndagen og undergrave denne tro med sitt foredrag om mandagen. Jeg erkjenner at det er en arbeidsdeling mellom teologi og naturvitenskap, for teologien arbeider med Guds ord, naturvitenskapen med det skapte. Men jeg insisterer på at Bibelen taler om den samme skapte verden som naturvitenskapen arbeider med. Det er en verden som er skapt av Gud, men som også er merket av syndefallet, fordi mennesket trakk dommen ned over sitt fysiske miljø. Men Gud holder verden oppe inntil den går under og blir gjenfødt. Verden må så å si dø for å stå opp til evig liv i form av en ny himmel og en ny jord der rettferdighet bor.

Naturvitenskapen engasjerer intellektet i teoretisk arbeid, observasjoner og tolkninger, grunnforskning og anvendt forskning. Så kan det nok også engasjere hjerte og vilje om den er til nytte og glede. Men troen er vi døpt til. Den første trosartikkel hører til vår dåps pakt. Den skal leves. Først og fremst i tillit til Gud som skaper og oppholder. Skapertro er også forsynstro. Det betyr ikke at det finnes en egen verdensorden for kristne som garanterer mot lidelse og ulykker. Men det betyr at det finnes en trygghet i barnekåret hos Gud. Luther lærer oss i forklaringen å anvende artikkelen på oss selv. Å anvende trosartikkelen på oss selv er også å be. En teolog (Werner Elert) sier: "Bønnen er alltid prøvesteinen for ektheten av forsynstroen." Og i vissheten om at Guds vilje skjer i himmelen, ber den troende om at den også må skje på jorda, i visshet om at den skal skje fullt ut når verden blir født på ny.